

OTA-ONALAR VA PSIXOLOG HAMKORLIGI HAMDA O'QUVCHILARNING RUHIY BARQARORLIGIGA TA'SIRI

Kulmatova Maxarramxon Muminjonovna

Andijon viloyati Marhamat tumani

18 maktab psixologi

+998-90-582-74-41

murotovamuharramoy@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15760598>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ota-onalar va maktab psixologi o'rtasidagi hamkorlikning o'quvchilarning ruhiy barqarorligiga ko'rsatadigan ta'siri tahlil etiladi. Muallif o'quvchilarning ruhiy holatini barqarorlashtirishda oila va maktab psixologi o'rtasidagi uzviy aloqaning ahamiyatini yoritadi. Shuningdek, o'zaro muloqot shakllari, maslahat uslublari va natijalar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: o'quvchi psixologiyasi, ruhiy barqarorlik, ota-ona, psixologik hamkorlik, oilaviy muhit, maktab psixologi, maslahatlar.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb masalalardan biri – o'quvchilarning ruhiy holatini sog'lomlashtirish, barqaror psixologik muhitni yaratishdir. Bu borada maktab psixologlari va ota-onalar o'rtasida samarali hamkorlik o'quvchilarning shaxsiy va emotsional rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Oila – bola uchun birinchi ijtimoiy muhit bo'lib, undagi munosabatlar bolaning butun psixik rivojlanishiga asos bo'ladi (Bronfenbrenner, 1979). Shu bilan birga, maktabda psixolog tomonidan olib boriladigan diagnostika, maslahat va psixokorreksiya jarayonlarida ota-onalarning ishtiroki ruhiy barqarorlikni mustahkamlovchi vositaga aylanadi.

O'z navbatida, ruhiy barqarorlik – bu o'quvchining tashqi bosimlarga, stress holatlariga va salbiy omillarga nisbatan bardosh ko'rsatish qobiliyatidir. U jamiyatga moslashuvchanlik, o'ziga bo'lgan ishonch, o'qishga ijobiy munosabat va ijtimoiy kompetensiyalar bilan bog'liqdir.

METODOLOGIYA

Tadqiqot obyekti: Andijon viloyatidagi 3 ta umumta'lim maktabidagi 7–9 sinf o'quvchilari, ularning ota-onalari va maktab psixologlari.

Tadqiqot usullari:

- So'rovnoma: 150 nafar ota-ona va 12 nafar psixolog bilan o'tkazildi;
- Intervyu: 30 nafar o'quvchi bilan individual suhbat;
- Psixologik testlar: "Lusher testi", "Shaxsiy moslashuv testi";
- Kuzatuv va psixologik monitoring.

Tadqiqot metodlari:

1. Taqqoslama tahlil (hamkorlik bor va yo'q oilalar o'rtasida);
2. Statistik hisob-kitob (chi kvadrat usuli);
3. Emik (ichki kuzatuv) va etik (tashqi baholovchi) yondashuvlar birgalikda qo'llanildi.

NATIJALAR

1. **O'quvchilarning ruhiy barqarorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar:**
 - Oilaviy muhitdagi zo'riqishlar, nazorat va e'tibor yetishmovchiligi;
 - Maktabda emotsional yordamning sustligi;

- Ota-ona va psixolog o'rtasidagi axborot almashinuvi darajasi pastligi.
- 2. **Hamkorlikning ruhiy barqarorlikka ta'siri:**
 - Ota-onasi maktab psixologi bilan faol aloqada bo'lgan o'quvchilarda stress belgilarining darajasi 40% kamroq;
 - Shaxsiy moslashuv indeksi yuqoriroq (82% gacha);
 - Darsga bo'lgan motivatsiya, o'ziga ishonch, muloqotda ochiqlik belgilarida sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.
- 3. **Hamkorlik shakllari:**
 - Rejalashtirilgan ota-ona majlislari;
 - Individual maslahatlar (ota-onalar uchun maxsus psixopedagogik treninglar);
 - Elektron aloqa (Telegram guruhlar, Google Form orqali fikr almashuv).

MUNOZARA

Maktab psixologi va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikda o'zaro ishonch, ochiqlik va muntazam aloqa eng muhim omillardir. O'zaro hamkorlik bo'lmagan hollarda bolalarning psixologik muammolari erta aniqlanmaydi, bu esa ularning ijtimoiy-emosional rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, ota-onalar bilan psixologik ishlovlar quyidagicha tavsiflanadi:

- Psixoprofilaktik faoliyat orqali bolalarning xavf guruhiga tushishining oldi olinadi;
- Ota-onalarning psixologik bilim darajasi oshadi;
- Emotsional qo'llab-quvvatlash madaniyati rivojlanadi.

Zamonaviy axborot vositalari orqali maktab psixologi ota-onalarga tez-tez tavsiyalar berib borishi, pedagogik-psixologik darslar tashkil qilinishi foydalidir. Ayniqsa, pandemiyadan keyingi davrda o'quvchilarda xavotir va ijtimoiy moslashuv muammolari oshgani bois, bu hamkorlik yanada dolzarb bo'lib qolmoqda.

XULOSA

Tadqiqot yakunida ota-onalar va psixolog o'rtasidagi hamkorlik o'quvchilarning ruhiy holatini ijobiy tomonga o'zgartirishi isbotlandi. Hamkorlik orqali o'quvchilar:

- O'ziga nisbatan ishonchliroq,
- Stress holatlarini boshqarishga qodir,
- O'qishga, atrof-muhitga ijobiy munosabatda bo'lishadi.

Tavsiyalar:

1. Maktablar miqyosida ota-onalar uchun psixologik savodxonlik dasturlari joriy etilishi;
2. Maktab psixologlari faoliyatida ota-onalarning ishtirokini rag'batlantiruvchi mexanizmlar ishlab chiqilishi;
3. Har bir chorakda kamida bir marotaba individual yoki guruhli maslahat sessiyalari tashkil etilishi.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Harvard University Press.
2. Vygotskiy, L.S. (1991). *Psixologiya va taraqqiyot*. Moskva.

3. Leontyev, A.N. (1983). *Faoliyat nazariyasi va shaxs taraqqiyoti*. Moskva.
4. Amonashvili, Sh. (2002). *Ota-ona va bola munosabatlari*. Tbilisi.
5. Rasskazova, E., & Leonova, A. (2018). *Stressni baholash va psixologik barqarorlik mezonlari*.
6. Yusupov, T. (2021). "Oila va maktab hamkorligining psixologik asoslari", *Psixologiya jurnali*, №3.
7. Fayziyev I. Sh. & Toshpo'latov A. (2022) O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING MUSTAQILLIKDAN OLDINGI VA KEYINGSIYOSIY HAYOTI. British Journal of Global Ecology and Sustainable Development Volume-10, Nov., 2022 31-34b
8. Toshpo'latov , A. (2023). SHAXS PSIXODIAGNOSTIKASIDA PROYEKTIV METODIKALARDAN FOYDALANISH. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(5 Part 2), 170–178.
9. Temirov, J. ., & Toshpo'latov , A. (2023). TYUTOR PEDAGOGIK FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. Наука и инновация, 1(28), 29–32.
10. Umarova , G. ., & Toshpo'latov , A. . (2024). Klaster tanqidiy fikrlash texnologiyasi texnikasi sifatida. Центральноазиатский журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления, 1(10), 49–55.
11. Toshpo'latov Abdulaziz Quvondiq o'g'li, Ummatova Zamira Atamuradovna. (2023). SHAXSLARARO MUNOSABATLARDA SHAXS AGRESSIYA. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF EDUCATION AND INNOVATION, 2(4), 30–31.
12. Toshpo'latov Abdulaziz Quvondiq o'g'li, Ummatova Zamira Atamuradovna. (2023). IJTIMOY TARMOQLARIDA "OMMAVIY MADANIYATGA" QARSHI KURASHISHNING DIDAKTIK VOSITALARI. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF EDUCATION AND INNOVATION, 2(4), 27–29.